

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LVI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

7. SZÁM

FOLYÓIRATA

BUDAPEST, 1943.

JÚLIUS

A győri tanító(nő)képző-intézetek szerepe a város történetében.

I. Áll. tanítónőképző-intézet. — A tömegek, városok életének csakúgy, mint az egyes emberek létének, irányítói a szív és a lélek. Győrt, a 200 éves szab. kir. várost szíve és vérkeringése évszázadokon keresztül a Nyugathoz fűzte. Földrajzi helyzete a nyugati és keleti főváros között jelölte ki ezt az utat. Erőit a keleti magyar földből merítette, de értékeivel, annak termésével a külföldet táplálta, s nagy anyagi jólétét a nyugati kereskedelemből szerezte. Hogy lelke mégis magyar maradt és a külföldi sorompók lezárulásakor áldozatok árán is bele tudott kapcsolódni a magyar életbe, azt a keresztény magyar művelődés ősi öröklékének, Pannonhalmának, az egyházak munkájának és nagyszámú iskolájának köszönhette.

A győri iskolának e kultúrmissziójából vállalt részesedést és köteleességet az áll. tanítónőképző akkor, amikor *Trefort* Ágoston közölte, miniszter 1875-ben életre hívta. Nem volt véletlen, hogy a miniszter az intézet székhelyül a felső Dunántúlban ezt a legforgalmasabb városát szemelte ki. A magyar közélet és gazdasági élet átalakulásának a korszaka ez. 1848 törvényei életté válnak, új hivatalok szervezkednek. A bíróságok, a kir. törvényszék, a kir. ítélőtábla ekkor telepszik ide. A nagy gyáripár fejlődésével nagyszámú hivatalnoksereg, gyári tisztviselő, munkástömeg költözik a városba; a továbbképzés és nevelés több iskolát kívánt.

Kezdetben úgy látszott, hogy az új intézet megalapításában a város óhaja és a kormányzat célkitűzései találkoztak, erre vall, hogy a város anyagilag hozzájárult a fenntartási költségekhez. A győri tisztos polgárság azonban nem látta át a tanítónőképző nemzetnevelő hivatását. Olyanféle továbbképző iskolának tekintette, mint az akkor Győrben működő 2 magánnevelő-intézet volt, amelyekben lelkes honleányok vezetése alatt a környéki nemesi földbirtokosok és a városi patriciusok leányai részesültek a társas érintkezés formái, a finom úri magatartás elsajátításával az úri magyar asszony lelkületének kiművelésében. A modern nőnevelés azonban nem a biedermeier otthonok kényelmes, nyugodt életére készít elő, hanem a családból kilépő nőt az élet harcaiba állítja; szellemiekben és lelkekben is a magyar élet teljes kifejtésének komoly, nemzetnevelő feladatát tűzi a tanítónőképzés elé.

A polgárság akkor eszmélt fel e komoly feladatra, amikor Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter három ízben látogatta meg az intézetet 1875-, 1878-, 1880-ban az intézet épületének kibővítése és munkájának irányítása céljából. Legutoljára egy óra hosszat hallgatta a képesítővizsgálatokat is. Majd anyagilag függetlenítette az intézetet a várostól.

Évtizedeken át azonban az anyagiakon túlmenő mélyebb és bensőbb kapcsolatot tartott fenn az intézet a várossal és a vármegyével az igazgatótanács útján, amelynek tagjai az intézet mindenkori igazgatóján kívül Győr város és vármegye kimagasló világi és egyházi vezetői, elnöke a mindenkori tanfelügyelő volt. A tagok között szerepeltek dr. Kautz Gusztáv kir. tanácsos, jogakadémiai igazgató (Győrött akkor jogakadémia is volt), Karsay Sándor evang. püspök, dr. Kovács Pál kir. tanácsos, író-orvos, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, Nogall Károly c. püspök, az intézetnek leghosszabb időn át gondnoka, dr. Vasary Kolos főgimnáziumi igazgató, a későbbi hercegprímás.

Az igazgatótanács tagjai kezelték az intézet anyagi ügyeit, érdeklődésükkel emelték annak erkölcsi súlyát, a szegénysorsú növendékeknek atyai gondozói voltak és napidíjaik felajánlásával anyagilag támogatták őket. A tanítóképzés felügyeletének megszervezése után 1923-ban megszűnt az igazgatótanács hatásköre, s az intézet, átérezve hivatását, mindenkor lépést tartott a magyar tanítóképzés fejlődésével. Erről nem szervezeti adatokat akarok elmondani, csupán a mai állapotot vázolom. Az intézetben évente 30-40 tanítónő szerez oklevelet, 67 év alatt összesen 2061 tanítónő és az első 20 esztendőben 142 munkamesternő. A tanulók létszáma 160—170. Az internátus létszáma 85. A bejáró tanulók negyed része győri lakos. A gyak. isk. tanulóinak száma 50-60. Az intézetet eddig 5 tényleges és két helyettes igazgató vezette. A tanári testület létszáma a hitoktatókkal együtt 1878-ban (az akkor teljes 3 évf. intézetben) 12 és ma 20 tag.

Hogyan kapcsolódik bele Győr életébe ez a növendéksereg és a mindenkori tanári testület? — Mit adott 68 év alatt az intézet az iparos- és kereskedővárosnak, az iskolavárosnak és a győri társadalomnak? Nem szavakkal, hanem régi értesítők sárgult lapjain feljegyzett történeti adatokkal és beszélő számokkal szeretném ezt bizonyítani.

1. Az intézet alapításának idején a város élete és társadalma új szintet kap; a polgári-kalmár város helyét a nagyiparos gyárváros foglalja el. Költségvetések és számadások bizonyossága szerint nem jelentéktelen az az összeg, amely az intézetből évente a hanyatló kisipar és kiskereskedelem ütőereibe folyik. Itt költi el fizetését a tanári testület (ami a múlt század végén évi 35.000 frt-t, ma 70.332 P-t tesz ki), itt vásárol be a vidékről, falvakból ideözönlő növendéksereg, s itt helyezkedik el a győri családokat juttatva jövedelemhez az internátusba el nem férő 25-30 tanuló.

Az intézet és internátus fenntartása, évi tatarozások, a tanári

testület és növendékek bevásárlásai 158.000 P évi üzleti forgalmat jelentenek a város kisiparos és kiskereskedő társadalma számára.

Az intézet fennállása óta két nagyarányú építkezés foglalkoztatta a győri építőipart. Az 1884-ben emelt épület 53.000 frt-ba került. Az 1913. évi Megyeház-utcai nagy épület számadásai a forradalom alatt az Államépítészeti Hivatalban elvesztek, de az 1912. évi márc. 3-i Győri Hírlap úgy ír róla, mint a készülő új palotáról, amelyben még lift is lesz. Az új épületek belső berendezése és bútora 1884-ben 8.322 frt-ba és 1916-ban 20.000 kor.-ba került és Győrben készült.

2. Hogyan kapcsolódik bele az intézet Győr lelki életébe? Mit jelent az iskolaváros számára?

Az intézet nem tekint vissza évszázados multra, a jelen iskolai év fennállásának 68. esztendeje, de nem is tekinthet, hiszen alapítása egybeesik a magyar magasabbrendű nőnevelés intézményes megszervezésével.

Az országban időrendben a 6. tanítónőképző és Győrnek az akkori közoktatásügyi szervezet szerint az első és egyetlen legmagasabb képzést nyújtó nőnevelő intézete. (A leánygimnázium őse: a felsőbbleányiskola 1908-ban, a kereskedelmi leányközépiskola 1915-ben, a Szt. Orsolya-rend tanítónőképzője 1926-ban alakult.) Az intézettel kapcsolatos internátus a városnak ugyancsak első és a hadi árvaházakat kivéve máig egyetlen, leányifjúság számára létesített szociális intézménye. Az intézet jelentőségét az adja meg, hogy Győrben kialakította a nőnevelés eszményét, megszabta a nőnevelés útjait. A nevelésben kihasználta a tanítónőképzés rendkívüli előnyét, hogy nem kenyérkereső pályára nevel, hanem hivatásra; kiemeli a családból a nőt, de meghagyja természetes rendeltetésének egy tágasabb közösségbe beállítva. A hivatásra a női erények tudatosításával készít elő, s ez adja meg a tanítónőnevelés mindenkorai időszerűségét. Ideig-óráig hódíthat ugyan a léha, üres lelkű, felületes nőtípus, de sorsfordulók, nemzeti válságok idején a nő értékelése ehhez az eszményhez tér vissza.

Ez a női ideál rajzolódik elénk az 1884-ben felépült új intézet avató ünnepségén Vargyas Endre kir. tanfelügyelő beszédében: „A győri áll. tanítónőképző-intézet hivatva van Magyarország nőnevelésére emelőleg hatni. Már pedig aki neveli a nőt, — finomítja a társadalmat, s erényes, művelt, házas nők sokaságától függ a népek kisebb, nagyobb értéke; aki oktatja a nőt, annyit tesz, mintha a férfit oktatná; nemesbíteni a nő jellemét, annyit tesz, mint nemesbíteni a férfit, s jobbítani az emberiséget.” „Legyen az intézet alapja: a vallásosság; fenntartó oszlopai: az elme- és kedélyképzés, a szorgalom és nőiesség; összetartókapcsa: a jellemszilárdság; tetőzete a honleányi erények s legyen mindenkor díszje, büszkesége Győr városának.”

Vargyas Endre Széchenyi István tanítványa volt, s az intézet az is maradt. Ezt hirdeti az utókor számára az 50 éves jubileum emléktáblája:

„Ti vagytok meghíva egy sarjadék népet megmenteni,

Merjetek nagyok lenni,

Ti, kik valami jobbra vagytok meghíva...

Kik egy szebb jövődönék lehettek urai.”

Nagynak lenni hűségben, odaadásban, kegyeletben, felelősségben: ez a nevelési eszményünk. Hűségesnek lenni Istenhez, hazához, családhoz, egymáshoz; odaadónak a kötelesség végzésében, kegyeltesnek a multhoz és felelősségteljesnek a vállalt feladatokban. Évkönyvek sorozatos beszámolóí, az első 20 év képesítővizsgálati írásbeli tételei mutatják, hogyan harcolt az intézet testülete korszellemmel, a divat szélsőségeivel, az anyagi viszonyokon felüli költsékezés hűségával, nyeglenséggel, fegyelméletlenséggel, léha szórakozással, a könnyebb élettel való megalkuvással a jobb, nemesebb női társadalom testi és lelki tisztaságáért. Nem hiába harcolt, azt növendékeink élettenye bizonyítja.

Ez a szellem nem változott, csak elmélyült az ifjúsági egyesületek munkájával a nemzeti élet követelményei szerint: a cselekvő hitéletben, önképzésben, testi és lelki fegyelmélettségben, segítő, áldozatos szeretetben.

Hogy ennek a szellemnek az intézet nemcsak megalapozója, hanem változatlan fenntartója is, azt a nemzedékek órváltásának köszönheti. Hiszen őt igazgatója közül kettő, *Orsetti Emilia* és *Karsay Jolán*, aki teljes szellemi frissességben 91. évét éli itt Győrött, 1875-1921-ig polg. isk. tanítónőképzőintézeti tanulmányait és a helybeli áll. polg. isk. igazgatásában eltöltött éveit leszámítva, 46 évet áldoz intézetünknek; 19 évi igazgatásának ideje összeesik a tanítóképzés s így intézetünk rohamos fejlődésének korszakával. Utóda *Berényi Irén*, igazgató 1921-1937-ig, de már 1904-től, mint bennlakó tanár *Karsay Jolán* tanítványa és neveltje volt. Az intézet tanárai közül heten voltak egykor növendékei: *Litschauer Teréz* 1887-1895-ig, *Vlaszaty Ferencné Kis Mária* 1897-1931-ig és *Vargyas Mária* 1926-tól a magyar nyelv és irodalom tanárai; *Békassy Leóné Draskóczy Virginia* c. igazgató 1916-tól a természetrajz és mennyiségtan tanára, aki tanári továbbképzésének idejét leszámítva munkaerejét szintén nevelő otthonának szenteli; végül első növendékeink közül kapta vissza az intézet *Kuszákné Bánóczy Rózát*, 1893-1906-ig gyakorló-iskolánk vezetőjét.

Az intézet tanítványain keresztül a nőnevelésnek irányítója lett Győrött. A legelső tíz év alatt végzetek közül már 9 tanítványunk működik a helybeli városi felekezeti és magánintézetekben. Ma pedig a győri elemi iskolákban tanító 39 világi női tanerő közül 20 az intézet volt növendéke és 5-en dolgoznak szociális téren.

Az áll. polgári leányiskola eddigi 4 nőigazgatója közül 3: *Karsay Jolán*, *Nagy Gizella* és *Tóth Anna* a jelenlegi igazgató és a Győrben most működő polgári iskolai tanárnők közül 8-an intézetünkben kapták tanári egyéniségük megalapozását. — A győri Szt. Orsolya-rendnek 10 tagja nyerte itt tanítói hivatását és ovábbképzésének ösztönzését: 4 népiskolai tanítónő, 2 polgári iskolai tanár,

1 tanítóképzőintézeti tanár, 1 polgári iskolai igazgató és 2 főnöknő. Közülük *Csonka Ilona M.* Evangelista tk. int. tanár, jelenleg Budapesten főnöknő, *Nagy Cecília M.* Paula a helybeli polg. isk. igazgatója és *Vátzy Olga M.* Terézia, akit rendtársainak bizalma most emelt a főnöknői tisztségre.

A kereskedelmi leányközépiskolában működik *Zobayné Valgóczy Irén* testnevelő tanár, a Lósy-féle gyors- és gépirőiskolában *Hergovics Teréz* volt növendékünk.

3. Mit jelent az intézet a győri társadalomban?

A győri társadalom arculatának 3 jellegzetes vonása van: a kultúr hagyományok ápolása, a művészi, fejlett zenei élet és a sokirányú szociális erő kifejtés.

A tanítónőképző tanársága mindenkor lelkes munkával járult hozzá ez arcvonások kimélyítéséhez: Győr nagyjainak és nemzetünk kimagasló alakjainak kegyeletes ünnepségeivel, az egyesületi élet megindításával, a tanítóság önképzésének támogatásával, magasszínvonalú hangversenyeivel és szociális munkájával.

a) Győrött az intézet alapításakor még nem működött irodalmi társaság (a Kisfaludy Irodalmi Kör 1908-ban, a Kovács Pál Társaság 1936-ban alakult). Az évkönyvek 9 centennáriumot és 6, az intézet életét érintő ünnepet említenek meg, amelyeken bensőséges hódolat gyűjtötte falai közé a város intelligens közönségét. Kimagaslik közülök az alapítás 50 éves jubileuma. Az intézetnek és a növendékeknek ez országos ünnepén a hivatalos Győr város és Győr vármegye, a győri egyházi és állami hatóságok, az összes győri iskolák és Győr társadalmi egyesületei is hódoltak az intézet 50 éves kultúrmissziójának. 1904-ben, majd 1931-ben az áll. tanítónőképző és a kir. kat. tanítóképző-intézet rendezték meg itt egyesületünk közgyűlését az egész város vezetőségének és közönségének érdeklődése mellett.

Az egyesületi életnek első komoly összefogását: a Győrvidéki Tanítóegyletet 1877-ben *Kárpáti Endre* tanár indította meg. Az egyesület abban az időben magában foglalta az elemi, a középiskolai és a képzőintézeti tanárságot. Elnöke felváltva egy-egy bencés tanár és egy-egy képzőintézeti tanár, a tanárok pedig a központi bizottság tagjai. *Kárpáti Endre* mint elnök 6 éven át szerkesztette az egyesület közlönyét is.

Az akkori társadalmat nagyon érdekelte a növevelés új és időszzerű fejlődése. Ezt az érdeklődést elégítette ki *Karsay Jolán* igazgató, amikor megszervezte a *Mária D. E.* győri fiókját, amelynek 1932-ben történt feloszlásáig alelnöki, majd elnöki tisztségét viselte. A város egész közönségének részvételével rendezte az egyesület pedagógiai összejöveteleit és az egyesület szociális céljait szolgáló hangversenyeit külső előadókkal és legodaadóbb munkatársaival részben az intézet épületében, részben a város egykori színházában.

A győri és vidéki tanítóság önképzését szolgáló munkába (1929-1942-ig) 4 ped. szemináriumon és 2 továbbképző tanfolyamon kapcsolódtak be a tanárok és a gyakorló-iskola vezetői. 1937-38-ban *Halmos Péter* a győri történettanárok szakértekezetlén a népisk.

történettanítás módszeréről értekezett. Koch Nándor tanker. kir. főigazgató 1940-ben intézetünkben rendezte meg a tankerületi tanítóság részére a „Szemléltetés a munkaiskolában” c. tanfolyamot, amelynek győri előadói voltak Girtler Mária, dr. Tompa Margit, Vargyas Mária tanárok, Halmos Péter a gyak. isk. vezetője, Schler M. Kunigunda, dr. Főrhécz József, a helybeli testvérintézetek igazgatói, Pohárnok Jenő, a r. kat. tanítóképző volt gyak. isk. tanítója.

Az iskolán kívüli népművelés szervezésébe meghívást kapott Barcsai Károly c. ig. (1919-37.), mint Győr szab. kir. város Népművelési Bizottságának választmányi tagja. Mint Győr-Moson-Pozsony közíg. e. e. vm.-k öttagú Érdekeltségi Népiskolai Bizottságának a közokt. minisztertől kijelölt és a győri evang. egyházközség iskolaszékének tagja, érdekeltségi és egyházi iskolák fejlesztésének hivatott irányítója volt. Intézetünkben ő indította meg a népművelési munkát.

A nyugalom csöndes éveit irodalmi és tudományos munkásságnak, a régi Győrnek szenteli Jankó László c. ig. (1920-1934). Levéltári kutatásairól a Kisfaludy Körben és a Kovács Pál Társaságban szokott beszámolni előadásokban, felolvasásokban a közönség élénk figyelme mellett. Kit ne érdekelne a letűnt világ? Egy-egy félórára ilyenkor kiesik Győr életéből a vágógyár zaja és ötvös műhelyekből kicsendül a finom kézikalapács ritmusa; leomlanak a skatulyaházak; nemesi kúriák kapuja fölött megragyo g a kopott címer, régi magyar családok levetik elferdített, elnémetesített neveiket, kicsiny barokk polgárházak lezárt szemei, zsalui kinyílnak, napsugár játszadozik a múzeumba illő tükrös almáriumokon. A helytörténeti kutatások nyomán helynevek nyerik vissza feledésbe merült értelmüket, Pápa és Győr, a két szomszédváros százados kapcsolata mélyül el. Hírlapokban (Győri Hírlap, Győri Szemle, Dunántúli Hírlap, Pápa és Vidéke stb.) megjelent cikkei útján előadásai közkinccsé valnak. Mint Győr műemlékeinek védelmére alakított városi bizottságnak tagja harcol a helyi múzeum mielőbbi felállításáért.

b) Győr igazi kultúrája a zenei élet: a közel 100 esztendő s (1846) Győri Ének- és Zeneegyletnek és az egyházi zeneművészetnek fejlesztéséhez hozzáadták képességüket és lelküket az intézet zene tanárai is. Staab Lénárd (1875—1906) az egylet karmestere volt. Ő szervezte Győrött az első gyermekénekkart, amivel nagy feltűnést keltett. Irtzing Ferenc az egyletnek választmányi tagja, a Zeneiskola iskolaszéki tagja, akinek tanácsait mindenkor kikérték és figyelembe vették. Orgonaművész és az orgonák országos szakértője. A panonhalmi új orgonán ő játszott először, az evang. templom nagyszerű új orgonája az ő tervei alapján készült. Művészi kísérő és hangversenyrendező. Több, mint 100 dalt tett le női karra, közöttük több saját kompozíciója; több karral szerepelt a győri összes leányiskolák összefogásával. Két irredenta dalával a Zeneművészeti Főiskolán első díjat nyert. Kiss György intézetünknek jelenlegi zene tanára, a mai magyar élet igényeihez mértén, iskolán kívüli munkájával arra törekszik, hogy az ének és zene művészete ne csak a kiválasztottak műél-

vezete legyen, hanem a Bartók és Kodály gyűjteményeiben kicsendülő ősi népi ritmus és művészet a tömeglélek nevelőjévé, a munkásság nemzeti öntudatának ébresztőjévé váljék. Mint a Mesterdalos Győri Iparos Dalkörnek (fennáll 1887 óta) s a Győri Textilművek Vegyeskarának karnagya a Gyárak Szabadidő Szervezete kapcsán előadásokat tart, operákat ismertet. A győriek közül intézetünk ifjúsága énekelt a rádióban először az ő vezetése alatt.

c) A győri szociális problémák azonosak a nagyvárosok bajaival, Az erős fényeknek éles az árnyéka. Innen van, hogy amíg a század elején a városnak mindössze 3 kulturális és ismeretterjesztő egyesülete van, addig 12-féle összefogás: ispiták, menhelyek, szegényházak, népkonyhák, vöröskereszt-alakulat keres a szociális bajokra pillanatnyi megoldásokat. Árvízveszedelem, gyermekpusztulás, inség, járvány, a világháború az egész társadalom szerves összefogását kívánná, hát még amikor a gyárvárosi barakok szegénysége találkozik a trianoni munkanélküliség testi és lelki nyomorúságával.

A tanítónőképzőt elsősorban a magyar jövő: a gyermekvédelem, a háborús szolgálat és ma a nemzeti közösség összefogásának problémái foglalkoztatják, de minden időben adakozó szívre talál a pillanatnyi nyomor és orvoslásra az emberi testi és lelki szenvedés. A tanárok résztvesznek a szociális intézmények létesítésében, a tanárnők a szociális segítségben és annak megszervezésében.

Az intézet fennállásának első negyedszázadában Mocsáry Gerő tanár (1883—1886), Karsay Jolán igazgató és Csepreghy Endre (tanár 1885—1897) a Győr városi és megyei Kisdiednevelő Egyesület életét irányítják. Mocsáry Gerő elnöksége idejében háziipari kiállítást rendezett, felállította a cigányláposi gyermekmenhelyet, megkezdte a szegény gyermekek részére a ruhagyűjtést és dajkaképzést. A dagógók gyógyításával Magyarországon ő foglalkozott először. Csepreghy Endre elnöki minőségében a Szeretet Naptárt alapítja. Cikkei a gyermekvédelem, az ipari oktatás, a városi szegények zalogháza, a dajkaságba adott gyermekek ügye és a győri szeretetház, a gyermekek pusztulása és védelme, a szegény gyermekek felruházásának megoldásra váró problémáit vetik fel. Nyilvános előadásokat tartott a Lloydban e kérdésekről. 1894-ben az Orsz. Közegészségügyi Egyesülettől a Trefort-féle díszokmányt nyerte el. A győri gyermekvédő intézmények megszervezésének nemes, lelkes „igazgatója” volt.

Az első világháborúban az intézet 4 éven át hadikórház. Németh Miklósné Orsetti Emilia volt igazgató siet régi, kedves intézetébe, hogy a betegápolást megszervezze s a betegágyaknál ott virrasztanak Vlaszaty Ferencné, Berényi Irén, Csizmadia Jolán és Tsóo Gizella. A szünidő sem szünet; a hadiárvák nádorvárosi napközi otthona vezetőket kér és kap. Az állam belső erőforrásokhoz fordul s a tanári testület 72.450 Kor. hadikölcsönt jegyez. A mai háborúban még többfelé kell erőnket szétosztanunk. Szűk házunkban helyet adtunk 2 éven át a Vöröskereszt által rendezett Önkénes Ápolónői Tanfolyamoknak, és ma 6 tanárunk (Horváth Ilona, Mézes Etelka, dr. Tompa Margit, Turcsányi Sipos Margit, Turóczi Mária és Var-

gyas Mária) hetenként 1—1 délután mint önkéntes betegápolónő — ismét ott áll a sebesültek (vesztegár alatt lévők) mellett a győri hadikórházakban.

Dr. Josipovich Istvánné, mint a Légoltalmi Liga Győri Csoportja Női Osztálya Végrehajtó Bizottságának tagja hatósági légoltalmi szolgálatot teljesít és a Vöröskereszt pályaudvari üdülő állomásán átutazó sebesültek gondozását vállalta.

A város egyik legrégebbi szeretetintézménye a Győri Jótékony Egylet, amelynek Pataky Irma igazgató és Pálmai Lenke tanár tevékeny választmányi tagjai voltak, dr. Josipovich Istvánné Németh Irma pedig szociális ügyvezetője. Berényi Irén ny. igazgató a győri Szt. Erzsébet Egyletnek és a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének választmányi tagja volt, de résztvett a Szociális Misszió Társulat (1917) és a Győri Leányklub megszervezésében, amelynek első patronessze volt. Buzgó munkása volt az Actio Catholica győregyházmegyei tanácsának, mint a kulturális szakosztály tanácsosa. Békéssy Leoné c. igazgató a Szociális Misszió Társulatnak 25 éven át alelnöke, majd pénztárosa, az egyesület lelkeket mentő, nehéz munkáját, a fogház-misszió vezetését vállalta.

A trianoni sorscsapás a várost a szegénység intézményes megszervezésére vezette. E célhoz 1937—1942-ig a tanári testület 1084 P 80 fillérrel járult hozzá. Áldozatos szociális munka folyik az Ifjúsági Vöröskereszt Egyesületben is avval az átérzéssel, hogy a szociális segítség nemcsak anyagi támogatás, hanem lélek gondozás is kell, hogy legyen.

A tanári testület példája már az első világháború szolgálatába beállította az ifjúság anyagi és munkaerejét. (Katonák karácsonyára, az elpusztított Kárpátalja újjáépítésére, hazatérő hadifoglyok megsegítésére 422 kor. 87 fillért gyűjtött az ifjúság, és téli estéken 972 drb. meleg ruhát kötött a harctéren szenvedőknek.) De az utolsó 10 év szervezett tevékenységéről készült statisztika felülmúlja az előző 60 év áldozatait. E szerint 478 győri szegénynek juttatott az ifj. egyesület ruha-, babakelengye-, élelemajándékot 33.250 P 50 f értékben, készpénzsegélyben pedig 532 P 67 f-t.

A mai háború kimeríthetetlen forrása a segíteni akarásnak és tudásnak. Eddig 3820 P 50 f értékű adományt küldött a győri ezrednek szeretetszolgálatok, győri hadikórházi felszerelés, Vöröskereszt ágyalap, sebesültek Mikulása, hadiárva segélyezése címén a nemzeti áldozatkészség oltárára, és 1152 P értékű ajándékot a visszacsatolt területeken és Erdélyben kifosztott magyar testvéreink megsegítésére.

A kormányzat mindig figyelemre méltatta az intézet működését. Munkájának, hajlékának megtekintésére négy ízben járt miniszter Győrött: Trefort Ágoston után a trianoni korszak nagy iskolaépítője, gr. Klebelsberg Kunó, aki írásbeli elismerését küldte arról, hogy „a győri áll. tanítónőképző-intézetből a kívánalmaknak megfelelő helyes szellemi és erkölcsi vérteljesítéssel felruházott tanítógeneráció kibocsátása várható.” Az intézet 50 éves jubileumán a kormányt

Schwöder E. államtitkár képviselte, és meglátogatta az Ifj. Vörös-kereszt csoportot *Albrecht* kir. herceg is.

Dulovits Árpád min. tanácsos egy önképzőköri szabadságünnepen, *Kornis* Gyula dr. államtitkár egy délelőtti tanítási óráin, *Greszler* Jenő min. tanácsos dr. *Huszká* János akkor min. titkár kíséretében és 1938-ban dr. *Kósa* Kálmán min. oszt.-főnök úr pedig az intézet újabb kibővítésének ügyében látogatta meg házunkat. „Mert a tanítóképzés sokirányú feladata ismét szűknek találta az „új palotát”; a kibővítés tervei a közökt. minisztériumban várnak elbírálásra, és reméljük, hogy a háború csak elodázta, de nem feledteti el létkérdésünk anyagi megoldását.

A multra büszkék vagyunk, a jelen csak történet, nem történelem. Világháborúban élünk, és mi érezzük annak feszítő erejét, ezért törekszünk a nemzeti erők és a közösség fokozott összefogására. Ezért indítottunk mozgalmat arra, hogy a győri színház és mozgófénykép-színház ne csak a haszonrészesedésben, hanem szellemében is kereszténnyé váljék, s elfoglalhassa az ifjúság nevelésében az őt megillető helyet.

Ezért akarjuk megszervezni a Kat. Tanítónők és Tanárnők Egyesületében a Szülők Iskoláját, és ezért szervezzük meg a leány-levente mozgalmat a gyári munkásnők ifjúságából. Ez a családból kiszakadt tömeg, amely külsőségekben a fölötte álló társadalmi osztályokat utánozza, de helyét a társadalomban meg nem találja, elégedetlenségében, vagy közönyösségében a legjobb talaja minden romboló áramlatnak. A munka nehézségei mutatják, hogy e tömeg magárahagyottságában mennyi veszedelem rejlik.

Dolgozunk csendben, hittel és bizalommal, hogy ha a jelen multtá válik, elmondhassák rólunk:

„Nem akartak mást, mint a tanító örök hivatását teljesíteni,
Nem akartak mást, csak szolgálni!”

Girtler Mária.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Népművelői hivatásra képzés a tanítóképzőben.

A tanítóság ma hivatását nemcsak a népiskolában folyó nevelő és oktató munka teljesítésében látja, hanem érzi azt a feladatot is, mely az életem reá mint népművelőre vár a faluban. A magyar élet szükségleteihez szabott életszerű és korszerű tanítóképzés sem hagyhatja figyelmen kívül azt, hogy a leendő tanító már tanítóképzésének idejében előkészüljön iskolán kívüli népművelői hivatásának teljesítésére. Tanítóképzésünkben ez a kíváncsi tantervileg tervszerű tudatossággal biztosítva nincsen. Keresni kell az utat: mit lehet tenni most a népművelői hivatásra való nevelés és képzés érdekében?

A tanterven belül a tanítói hivatás órája a IV. és V. osztályban

szolgálja az iskolán kívüli népművelés feladataira való előkészítést. Ennek a tanulmánynak kijelölt célja, hogy a növendékek jövő élet-körülményeikkel közvetlenül foglalkozzanak, tanítói hivatástudatuk és hivatásérzésük ébredjen fel és fejlődjék ki. A IV. osztályig anynyira az önállóság útjára kell nevelnünk a tanulók nevelői gondolkodását, hogy elérkezzék a néphez s átértse hivatásának feladatait. Saját szülőföldjének (lakóhelyének) természeti és gazdasági viszonyait tanulmányozva bevezetjük őket azon feladatok megoldása módjába, amelyek ott (abban a faluban) mint szükségletek jelentkeznek. Népművelési előadást is készítettünk a lakóhely erkölcsi, szellemi és anyagi életének emelése érdekében. A lehetőség szerint törekedni kell arra, hogy az előadás abban a faluban megtartassék. Az V. osztály hivatásórájának anyaga szintén kapcsolatos a falu életével, amikor gondolatban elvezetjük a növendéket leendő működési helyére és tájékoztatjuk azokban a kérdésekben, amelyek ott rá mint tanítóra, népművelőre és faluvezetőre várnak.

Az iskolaszervezet tanítása során áttekintést kell adni a tanterv szerint a népművelői intézményekről is. Meg kell ismertetni népművelésünk feladatait, valamint annak szervezetét.

A tanítóképzés átmeneti szabályozására kiadott rendelet alapján Magyarország földrajzát és a szülőföldismereti anyagot kell tanítani az V. osztályban. A honismertetés a liceum II. osztályos földrajzi anyagának a képesítővizsga kívánalmait figyelembe véve rövid átismétlése lehet, ellenben a szülőföldismereti anyag az elmélyülő táj- és népkutatás módszereinek megismerése alapján a lakóhely természeti és emberföldrajzát részleteiben ölelje fel.

A magyarság tárgyi és szellemi néprajzi vonatkozásait az egyes tantárgyakban a tanítási egységek feldolgozásánál lehet érvényesíteni. A néprajzi ismereteknek a tanításba való beszövésére kíváltképpen a magyar nyelv és irodalom, földrajz, ének, rajz és gazdaságtan ad alkalmat. A tanítási gyakorlatok során is lehet értékesíteni a népiskolával kapcsolatos népismereti tudnivalókat.

A tanterven kívül az ifjúsági önképzőkör veheti fel céljai közé az általános és hivatásszerű tanítói és népművelői műveltség gyarapítását, továbbá az iskolán kívüli népművelési tevékenységre való előkészítést. Az ifjúsági egyesületek falukutató munkája országos keretekben szép és gazdag eredményt ért el. Az önképzőkör ma szakosztályokra tagolódik. Legyen népművelési, továbbá táj- és népkutatói szakosztály is a tanulók önművelésre vágyó érdeklődésének megfelelően. A népművelési szakosztály munkájának gyakorlati része: a falujárás. A táj- és népkutatással egybekapcsolt tervszerű falujárást gondosan elő kell készíteni. A részletes térkép alapján a kiválasztott falu nagobbmértű térképvázlatait meg kell rajzoltatni, össze kell állítani a fellelhető statisztikai adatokat, tájékozódni szükséges a helytörténeti adatok felől is, továbbá az élő néphagyományról. A falujáráskor azután a szakosztály tagjai módszeres táj- és népkutató tanulmányokat végeznek közvetlen megfigyelés, adatgyűjtés és tapasztalatszerzés, élmények alapján.

Munkacsoportok szerint előre megbeszélt feladatokat oldanak meg. Tanulmányaikról a szakosztály ülésein jelentés alakjában számoljanak be. Az önképzőkori pályázatok a falu életét és a néphagyomány kincseinek gyűjtését öleljék fel. Az Allamtudományi Intézet táj- és népkutató osztálya országos ifjúsági pályázatot hirdetett középiskolai munkaközösségek (önképzőkori szakoszályok, cserkészek, leventék) számára. A tanítóképző-intézetek tanulóit elsősorban buzdítani kell erre a munkára, mert a falu néphagyományai ontják az adatokat az ifjú és lelkes kutatók adatgyűjtő és alkotó kedve számára.

A népművelői hivatásra való képzés tekintetében szem előtt kell tartani, hogy a körzeti iskolafelügyelői Utasítás megkívánja, hogy a tanító a község (város) monográfiái adatait, működési helyének és környékének földrajzi, természeti és gazdasági viszonyait kutassa ki. A népiskolai földrajztanításhoz össze kell gyűjteni a szemléltető anyagot is képekben, rajzokban, grafikonokban, készítményekben stb. Erre a munkára a tanítóképzőben kell ránevelni módszeresen a falu jövő néptanítóit.

A tanítóképző-intézeti tanárságnak is meg kell szívlelnie a közoktatásügyi igazgatásról szóló Utasításnak azt a kívánalmát, hogy a tanári testületnek foglalkozni kell az intézet székhelye és környéke történeti, földrajzi, néprajzi stb. adatainak összegyűjtésével, hogy ezáltal minden intézet saját környékének mintegy kultúrközpontjává váljék.

Takács Béla.

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületünk anyagi helyzete. — A változatlanul immár közel 4 éve folyó világháborús állapotok az elmúlt esztendőben is komoly próbának tették ki a szerény anyagi lehetőségekkel és korlátozott bevételi forrással rendelkező Egyesületünk pénzügyi gazdálkodását. Bár a legutóbbi közgyűlésen jóváhagyott költségvetésben előirányzott bevételek, a tagdíjak kivételével, legnagyobbbrészt befolytak, az elmúlt esztendőben felmerült kiadások csak a legnagyobb takarékoság állandó és gondos szem előtt tartásával voltak fedezhetőek.

A rendkívüli gazdasági viszonyok kényszerítő hatása tette szükségessé, hogy a múlt közgyűlésen jóváhagyott előirányzattól némileg eltérjünk. Így elsősorban egyesületünk közlönyére, hogy annak a háborús áremelkedések ellenére is a kellő és a tanítóképző-intézeti tanárság munkásságához és szellemi igényeihez méltó színvonalat biztosítsunk, az eredetileg megállapítottnál nagyobb összeget kellett fordítanunk.

Hasonlóképpen a vegyes kiadások fedezésére, a legnagyobb takarékoság mellett is, mintegy 132.52 P-vel nagyobb összeget kívánt a költségvetésben előirányzott összegnél, ami elsősorban az egyesület ügyvitelében nem nélkülözhető irószerek, nyomtatványok, posta- és telefondíjak, nyomdaköltségek, stb. időközben történt emelkedésében leli magyarázatát.

Amidőn Egyesületünk munkásságáról jelentést teszek, rá kell mutatnom arra a sajnálatos körülményre is, amely a tagdíjak fizetésében mutatkozik. A fentebb említett kiadások fedezése lényegesebben kisebb gondot okozna,

ha Egyesületünk tagjai tagdíjfizetési kötelezettségeiknek pontosan eleget tennének. Hogy ezen a téren mi a tényleges helyzet, annak megvilágítására felemlítem, hogy Egyesületünknek ezidőszerint mintegy 560 nyilvántartott tagja és előfizetője van. Ilyen tag- és előfizetőlétszám mellett, számításba véve, hogy Egyesületünknek mérsékelt tagdíjat fizető helyettes és nyugdíjas tanártagjai is vannak, évente minimálisan legalább 4.000 pengő tag-, illetőleg előfizetési díjnak kellene befolynia. Ezzel szemben a helyzet az, hogy a várható díjak alig 50%-ának befizetéséről áll módomban beszámolni annak ellenére, hogy tagdíjainkat a háborús viszonyok mellett sem emeltük fel, továbbá, hogy a tagdíjak befizetését egyrészt az egyes intézetek igazgatóinak szíves közreműködésével, másrészt pedig az egyes tagoknak megküldött felhívásokkal és hátraleékkimutatásokkal ismételtlen szorgalmaztam. A tagdíjfizetések terén tapasztalható ezen eléggé el nem ítéltető nemtörődomség kényszerít arra, hogy mint az egyesület pénzügyeinek kezelője, felhívjam a figyelmet arra, hogy amennyiben ezen a téren a jövőben lényeges és kedvező változás nem következik be, Egyesületünknek nem lesz módjában a közelmúltban felemelt államsegély élvezete mellett sem havi folyóiratát a megfelelő formában és tartalomban fenntartani. Tekintettel arra, hogy közlönyünk, amely Egyesületünkben mindenkor folyó élénk és hasznos munkásságnak mind befelé, mind pedig kifelé hű tükörképét adja; továbbá figyelemmel arra, hogy az egész ország területén szétszórott egyesületi tagok között mintegy az összekötő kapocs szerepét játssza, további kiadására feltétlenül szükség van.

Míg az Egyesület pénzügyi vagyonának kezelése körül az elhangzott nehézségek merültek fel, addig a „Házalap” pénzvagyonával való gazdálkodás, amint az alábbi elszámolásomból is kitűnik, a legutóbbi közgyűlésen előterjesztett és jóváhagyott költségeloirányzat szerint történt. Eltérés csak a házfenntartásra előirányzott összeggel mutatkozik. Ezen tételnél megállapítható mintegy 800 P-s túllépést a hatóság által előírt és halasztást nem tűrő légoltalmi berendezések letesítése tette szükségessé. Ezzel szemben mintegy 200 P-vel kevesebb adót fizettünk és a bevételi oldalon a remélt bevételnél 777.10 P-vel nagyobb összeget tudtunk elkönyvelni.

Egyesületünk pénzbevételei és kiadásai az ellenőrzött és szabályszerűen felülvizsgált pénznapló tanúsága sezerint egyébként számszerűleg az 1942. esztendőben a következőképpen alakultak:

Egyesületünk 1942. évi zárószámadása

Bevételek: 1. Pénzmaradvány 1941. évről 417.61 P (417.61) — 2. Tagdíjakból 2164.30 P (2500.—) — 3. Előfizetési díjakból 456.— P (300.—) — 4. Államsegélyből 3000.— P (3000.—) — 5. Vegyes bevételek: a) a VKM-től 80.— P; b) Kamat 120.41 P = 200.41 P — 6. Szilankó Béla hagyatéka 626.— P — Összesen: 6864.32 P (6217.61).

Kiadások: 1. A „Magyar Tanítóképző” kiadására 4192.87 P (3600.—) — 2. Írói tiszteletdíjakra 589.28 P (800.—) — 3. Egyesületi tiszteletdíjakra 975.— P (975.—) — 4. Egyesületi vegyes kiadásokra 439.52 P (300.—) — 5. Visszafizetés a „Házalap”-ra 400.— P (400.—) — Összesen: 6596.67 P (6075.—) — Pénzmaradvány 1943. évre 267.65 P — Összesen 6864.32 P.

A „Házalap” 1942. évi zárószámadása.

Bevételek: 1. Pénzmaradvány az 1941. évről 7022.82 P (7022.82) — 2. Lakbérékből 7635.— P (7500.—) — 3. Tanulódijakból: a) állami iskoláktól 2132.60 P; b) felekezeti iskoláktól 221.90 P = 2354.50 P (1800.—) — 4. A vendégszoba bevétele 180.60 P (120.—) — 5. Visszatérítés az Egyesületi rovatról 400.— P (400.—) — 6. Rendkívüli bevétel 27.— P — Összesen 17.619.92 P (16842.82).

Kiadások: 1. Adóra 3566.59 P (3800.—) — 2. A dollárkölcson törlesztésére 600.— P (600.—) — 3. A házfenntartásra 5896.52 P (3600.— + 1500.—) — 4. A vendégszobára 88.41 P (50.—) — 5. A gondnok tiszteletdíja 250. P (250.—) — Összesen 10.401.52 P (8300.— + 1500.—) — Pénzmaradvány az 1943. évre 7218.40 P — Összesen 17.619.92 P.

A „Sarudy Ottó emlékalap”.

Bevételek: 1. A betétösszeg az 1941. év végén 296.76 P. — 2. Többek adománya az 1942. év folyamán 28.— P — 3. Kamat 1942. év december hó 31-ig 4.33 P. — Összesen: 329.09 P.

Kiadások: 1. Pályadíj Sükösd Ferenc ig. tanítónak 31.64 P. — Betétösszeg az 1942. év végén: 297.45 P.

Ezek után bemutatom az 1943. évre szóló és az elmúlt esztendő tapasztalatai alapján az 1943. évben várható bevételek és az előre számításba vehető kiadások gondos mérlegelésével egybeállított költségelőirányzatot.

Egyesületünk költségelőirányzata az 1943. évre.

Bevételek: 1. Pénzmaradvány az 1942. évről 267.65 P. — 2. Tagdíjakból 2500.— P. — 3. Előfizetésekből 500.— P. — 4. Államsegélyből 3000.— P. — Összesen: 6267.65 P.

Kiadások: 1. A „Magyar Tanítóképző” kiadására 3800.— P — 2. Írói díjakra 600.— P. — 3. Az egyesületi tiszteletdíjakra 975.— P. — 4. Vegyes kiadásokra 350.— P. — 5. Visszafizetés a „Házalap”-ra 400.— P. — Összesen: 6125.— P. Pénzmaradvány az 1944. évre 142.65 P. — Összesen: 6267.65 P.

A „Házalap” költségelőirányzata az 1943. évre.

Bevételek: 1. Pénzmaradvány az 1942. évről 7218.40 P. — 2. Lakbérrekből 7725.— P. — 3. Tanulódijakból 2000.— P. — 4. Vendégszoba bevétele 150.— P. — 5. Visszatérítés az Egyesületi rovatról 400.— P. — Összesen: 17.493.40 P.

Kiadások: 1. Adóra 4450.— P. — 2. Dollárkölcson törlesztésére 600.— P. — 3. A házfenntartásra 1800.— P. — 4. A vendégszobára 50.— P. — 5. A gondnok tiszteletdíja 250.— P. — Összesen: 7150.— P. — Pénzmaradvány 1944-re: 10.343.40 P. — Összesen: 17.493.40 P.

Kérem jelentésem tudomásulvételét és az előterjesztett 1943. évi költségelőirányzat elfogadását és jóváhagyását.

Frigyes Béla pénztáros.

A számvizsgáló-bizottság jelentése. — A számadást az 1942. január 15-én kelt 1. számú tételtől az 1942. évi december hó 31-én kelt 371. számú tételig bezárólag megvizsgáltuk és azt, továbbá a pénztármaradványt teljesen rendbenlévőnek találtuk. — Javasoljuk, hogy a közgyűlés a pénztárosnak a felmentést megadja. — Budapest, 1943. évi április hó 15-én. — Gyurjács András, a számvizsgáló-bizottság elnöke. — Kishonti Barna, a számvizsgáló-bizottság tagja.

I R O D A L O M.

Undi Mária: Magyar Kincsesláda. VI. és VII. füzet. Bpest, 1942.

Undi Mária „Magyar Kincsesládájá”-nak VI—VII. fürete újra gazdag ajándékkal örvendeztette meg a tű mestereit, a tervező iparművészeket és népi művészetünk minden élvezőjét és értékelőjét.

A Duna, Bába, Pécsvárad, Pécs, Siklós, Kopács és délen a Dráva vonallal körülzárt vidék történelmének rövid vázlata nyitja meg a füzetet. Ezt követi a népviselet leírása és a motívumok elemzése. Két térkép-

vázlat teszi a szöveget szemléletessé. A kivitelező himzőnőnek pedig jó szolgálatot tesznek majd az öltésminták ábrái és a himzési utasítások.

A minden dagályosságtól mentes, világos, értelmes szöveg csak bevezető, a hangsúly természetesen az ábrákon van. Az első 5 lap a dráva-szögi főkötőhímzés elemeit mutatja be, ezután 1 eredeti fényképét és 23 főkötő teljes rajzát kapjuk, végül 12 lapon összehasonlításként a sárközi főkötőhímzés elemeit közli a füzet.

Nagyon szemléletes ez az összehasonlítás. A mintalapokkal a kezünkben a térképen követhetjük, hogy a legősibb Kopács, Nagyarsány, Peterd erőteljes ősi formái Hercegszálláson, Zengővárkonyon és Mohácson át mint tagozódnak csipkeszerű finomságig és ezzel karöltve mint tömörül a kompozíció a legegyszerűbb kontúrvonalakig. A sárközi himzés egész történelme élénk tárul. Ebben van Undi Mária jelen művének kultur-történeti és magyarságtudományi értéke.

Mindezt a napilapokban szakavatott bírálók a megérdemelt elismerés hangján részletesen ismertették. Itt arra akarunk rámutatni, hogy mily nagy nyereség ez a mű a tanítóképzés szempontjából is. Nemcsak tudásukat gyarapítják és néprajzi ismereteiket bővítik vele tanítóink, de olyan mintákhoz jutnak, amelyek nagyobb formáikkal és naivabb kompozíció-jukkal közelebb állanak az elemi iskolás gyermek szemléletéhez és lelki-világához és gyakorlatlan kezüket sem állítja megoldhatatlan feladatok elé.

Mikor elismerésünket fejezzük ki Undi Máriának szép munkájáért, köszönetünket is küldjük neki, amiért ilyen értékes, gyakorlatilag is kitűnően használható munkát adott a tanítóság kezébe.

A legmelegebben ajánlom minden tanítónak, hogy a rajz- és kézi-munkaórákon használja fel a „Magyar Kincsesládá”-t. Tanítványainak is, magának is sok örömet szerez, ha nem hagyja a lezárt ládában heverni ezeket a kincseket, de a legszegényebb korban beleneveli gyermekeinkbe a magyar formanyelvet, hogy az tényleg nemzeti közkinccsé váljék és kiszorítsa a sok kontártól elrontott úgynevezett „magyaros” mintákat.

Zala Mária.

H I R E K.

Címadoományozás. — Magyarország Kormányzója a közokt. miniszter előterjesztésére dr. Kéz Andor áll. tanítóképző-int. tanárnak, egyetemi magántanárnak a tudományos szakirodalom művelése és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismeréséül az egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet adományozta.

Kinevezés. — A közokt. miniszter Szabó Balázs újvidéki áll. tanítóképző-int. helyettes tanárt áll. tanítóképző-int. rendes tanárrá, Legeza Pál szegedi lakos, okl. tanítóképző-int. tanárt a jászberényi, Nagy Sándor zalatai (Baranya vm.) lakos, okl. tanítóképző-int. tanárt a székelykeresztúri, Molnár Sándor tiszánánai lakos, okl. tanítóképző-int. tanárt a marosvásárhelyi áll. tanítóképző-intézethez az áll. tanítóképző-intézeti tanárok létszámába helyettes tanárokká kinevezte.

Jogmegadás. — A közokt. miniszter a budapesti Szent Orsolya rendi rk. leányliceum és tanítónőképző-intézet I—III. liceumi osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát, a tanítónőképző-intézet IV. és V. osztálya számára a nyilvánossági jogot és az intézetnek a tanítóképesítő-vizsgálat megtartásának jogát az 1942—43. tan-

évre megadta, hasonlóképpen a hajdúdorogi gör. kat. líceum I. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát az 1942–43. tanévre megadta.

Az áll. testnevelési tanárok helyzetjavítása. — Az áll. testnevelési tanárok megígért fizetésrendezése megtörtént. A m. kir. minisztérium 2.300/1943. M. E. számú rendelete szerint a gimnáziumokban, líceumokban, ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági középiskolákban, tanító(nő)képző- és kisdóvónőképző-intézetekben működő áll. testnevelési tanárok 1943. január 1. napjától kezdve a 8.500/1941. M. E. számú rendelethez mellékelt 6. számú kimutatás szerint megállapított fizetéseket kapják. Örülünk a testnevelési kartársak méltányos elbánásának, de örömrünk csak akkor volna igazán teljes, ha a tanító(nő)képzők gyakorlóiskolaiban oly fontos és nehéz munkát teljesítő gyakorlóisk. tanítók jogos kívánságának teljesítéséről: számukra a VI. fiz. osztály megnyitásáról adhatnánk hírt!

Személyi hírek, előadások. — *Kisházi Mihály* esztergomi érs. tanítóképző-int. gyakorlóisk. tanító *A szivgárdavezetés segédkönyve* címen könyvet írt. Könyve Rothnagel Gábor esztergomi könyvkereskedő kiadásában jelent meg s példányonként 4 pengőért kapható. — A rádió „Új magyar zeneművek hetének” máj. 24-i megnyitó hangversenyén dr. *Gárdonyi Zoltán* áll. tanítóképző-int. zenetanár Klárinétverseny c. szerzeményét is előadták. — Dr. *Szántó Károly* kfélegyházi áll. tanítóképző-int. tanár *A csodagyermek* címen tartott előadást máj. 26-án a rádióban. — Az Esztergomvidéki rk. Népmvelők Egyesületének jún. 10-én az esztergomi érs. tanítóképző disztermében megtartott közgyűlésén *Kisházi Mihály* gyakorlóisk. tanító az új kat. tantervről adott elő. — *Takács Béla* áll. tanítóképző-int. igazgató június 7-én Székelyudvarhelyen a népművelési előadóképző tanfolyamon előadást tartott *Népművelési segédesszközök* (népkönyvtár, folyóirat, vetítőgép, film, hanglemez, rádió stb.) a népművelés szolgálatában címmel. Csiksomlyón június 12-én pedig a székelyföldi tanítóképzők igazgatóinak értekezletén *A képzősök falumunkája* címmel tartott előadást.

Irodalmi szemle. — *Halmos Péter: Az egészségvédelem és a népiskola kapcsolata* (Zöld Kereszt, 14. évf. 5. sz.) — Dr. *Garai József: Néhány megjegyzés a régi és az új iskolákról* (Néptanítók Lapja, 76. évf. 10. sz.) — Dr. *Juhász Béla: A református népiskolafelügyeletről* (Protestáns Tanügyi Szemle, 17. évf. 6. sz.) — *Vadász Zoltán: A hősnők* (Nemzetnevelés, 1943. május hó) — *Bálint Sándor: Az Alföld közművelődési kérdései és feladatai* (Nevelésügyi Szemle, 1943. 1–2. sz.) — *Nemes János: Új cél és új feladat a népművelésben* (Magyar Lélek, V. évf. 3. sz.) — *Plavits M. Fremiota: Így is mesélhetünk...* (Néptanítók Lapja, 76. évf. 12. sz.) — *Vágó Elemér: Földrajzi csendesfoglalkozások* (U. o.).

Intézeti hírek. — A nagyváradi közép- és középfokú leányiskolák május 25-én a Szigligeti Színházban *Kodály Zoltán* tiszteletére kiválóan sikerült Éneklő Ifjúsági hangversenyt rendeztek. A hangversenyen a rk. tanítónőképző-intézet énekkara *Rátvay Ladisla* nővér, zenetanár vezénylesével Harmatozzatok... és Ave Maria énekszámokat adta elő. Az áll. tanítónőképző-intézet énekkarát *Lukács László* tanár vezette s az énekkar által előadott számok voltak: *Lengyel László*, *Villő*, *Gólyamadár*. A rk. óvónőképző-intézet énekkara pedig *Csiky Gyuláné* zenetanár vezénylesével a *Pünkösdlőt* énekelte. Felemelő élmény volt, amikor a szereplő nyolc közép- és középfokú iskola egyesített kórusa *Kodály Zoltán* vezénylesével. Forr a világ... c. szerzeményt adta elő. A hangverseny ízléses műsorát *Dirmayer Marianna* áll. tanítónőképző-int. rajz-

tanár rajzolta. — A bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet kat. ifjúsága a zeneművészeti főiskola kistermében június 5-én *Fabiola* c. drámát adta elő, mely a Kr. e. III. század keresztényeinek áldozatos életét mutatja be. — A székelykeresztúri áll. tanítóképző ifjúságának kiránduló csoportja június 2-án Budapesten meglátogatta az I. ker. áll. tanítóképző-intézetet. Dr. Padányi-Frank Antal igazgató szíves szeretettel fogadta a székely fiúkat. Dr. Prohaska Ferenc pedig ismertette Budapest természeti és emberföldrajzának egy tanulmányi kirándulás alkalmából leginkább észlelhető jelenségeit. A társintézet tanulóival megismerkedtek és barátságot kötöttek a székely tanítónövendékek, akik Budapestről testvérintézetük látogatására, Kiskunfélegyházára mentek. Itt június 5-én székely estet tartottak. A székely est műsorán a székelykeresztúri intézet tanulói elszavalták Dsida Jenő Psalmus Hungaricus c. versét, népballadákat adtak elő, gyöngyösbokrétájuk népi játékokkal, kedélyes jelenetekkel és csüddöngölők eltáncolásával gyönyörködtette a nagy számban megjelent közönséget. A kirándulás vezetője Takács Béla igazgató volt. — Az intézet önképzőköreinek népművelési szakosztálya június 9-én szép sikerrel szerepelt Székelyudvarhelyen a mozgóképszínházban rendezett népművelési műsoros estélyen. Előadták a Kőműves Kelemenné c. népballadát, nyikómenti népdalokat énekelték és kecsеткиfaludi és marosszéki csüddöngölőt táncoltak. A műsoron a székelyudvarhelyi ref. tanítónőképző-intézet tanulói is szép sikerrel szerepeltek ének-számokkal. Karaikat Szilvay Judit tanárnő vezényelte.

Betöltendő tanári állások. — A sárospataki ref. tanítóképző-intézet igazgatótanácsa természetrajz-földrajzszakos h. tanári állásra hirdet pályázatot. Ref. vallású okl. középisk. tanárok is pályázhatnak, ha oklevelük tanítóképzőkre való érvényesítésére kötelezik magukat. — A nagykovácsi ref. tanítóképző-intézet igazgatótanácsa pályázatot hirdet az újonnan szervezett harmadik gyakorlóisk. tanítói állásra. — A szászrégeni német tanítási nyelvű evang. tanítóképző-intézetnél egy tanári állás mennyiségtan, fizika és vegytan részére, egy neveléstan részére és egy gyak. isk. tanítói állás töltendő be. Kérvények az evang. vezérfőesperességhez (Beszterce) küldendők. — A kecskeméti Horthy Miklós ref. tanítónőképző-intézet igazgatótanácsa egy rajz-nőikézimunka szakos h., esetleg r. tanári állásra hirdet pályázatot. Kérvények az intézet igazgatósága címére küldendők.

A neveléstörténetet tanító tanárok figyelmébe. — Előző számunkban közzétett kérelmemre sok intézetből érkezett neveléstörténeti tankönyvem átvételére irányuló jelentkezés. Az előjegyzett példányszám azonban még nem elegendő ahhoz, hogy könyvemet megjelentethessem. Felkérém azokat a kartársakat, kiknek figyelmét kérésem elkerülte, szíveskedjenek még július 15-éig címemre megírni, hogy a jövő isk. évre kb. hány példány átvételére számíthatok. Elegendő számú jelentkezés esetén a könyv szeptember 10-ikére készen lesz. Könyvem végleges sorsáról folyóiratunk augusztusi számában hírt adok. — M. O.

Az új illetményekről nyomdatechnikai okokból csak következő számunkban emlékezhetünk meg.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.